

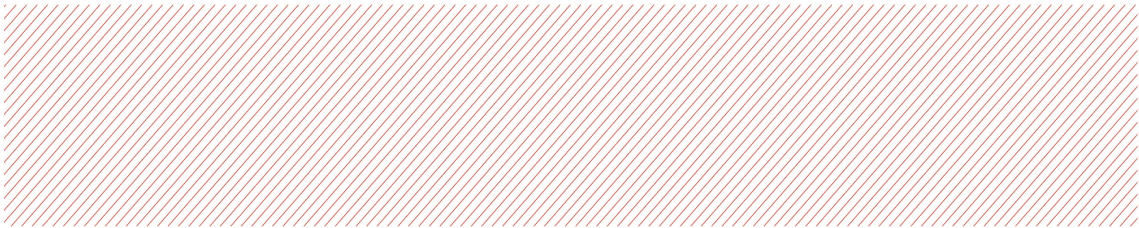

// Consultoria sociopolítica

I ARA QUÈ?

**Cap a on haurien d'anar les
polítiques de joventut?**

1.- PRESENTACIÓ

L'any 2010 és sens dubte un any important pel que fa a les polítiques de joventut a Catalunya, ja que es va aprovar la Llei de Polítiques de Joventut de Catalunya i es va redactar la nova edició del Pla Nacional de Joventut de Catalunya (PNJC), en aquest cas en l'edició 2010-2020, documents que han de marcar profundament les polítiques de joventut que es desenvolupen a Catalunya, i amb repercussions nacionals, però també municipals.

Aquest moment de grans i profunds canvis és també una bona oportunitat per analitzar el camí fet i el camí que es pretén fer, així com reflexionar sobre la utilitat de les grans apostes que han liderat fins el moment les polítiques de joventut, en especial els **Plans de Joventut**¹ (PJ), possiblement l'aposta estratègica més important des de la creació de la Direcció General de Joventut (DGJ) i sens dubte de més impacte en el territori català.

Autors

Estudi promogut i realitzat per la **Consultoria Sociopolítica Neòpolis**. Dirigit i supervisat per Narcís Pou i Martí, pedagog i Director en Polítiques de Joventut de la Consultoria Sociopolítica Neòpolis S.L.

Objectius

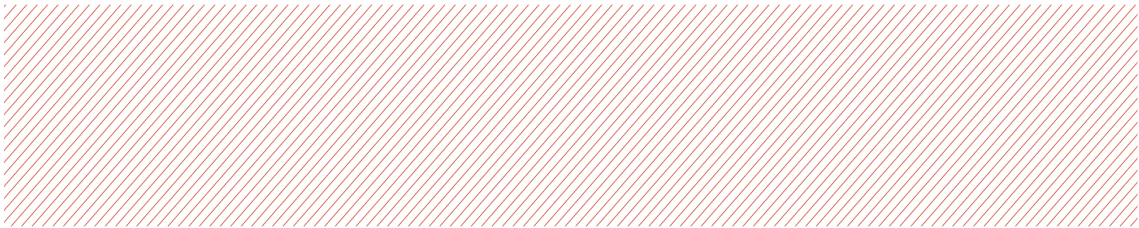
Reflexionar sobre l'evolució de les polítiques de joventut a Catalunya i en concret dels PJ com a eina estratègica de referència en les polítiques municipals del nostre país. Concretament:

- Recollir informació al respecte de l'evolució i l'impacte de les polítiques de joventut.
- Valorar, gràcies a les aportacions dels diversos agents, la possible evolució dels PJ.
- Construir escenaris de futur i propostes de millora.

Treball de camp, àmbit d'anàlisi i objecte d'estudi

Després d'una primera fase centrada en l'anàlisi de documentació i el treball amb dades sociodemogràfiques i indicadors de caràcter quantitatiu (procedents de diferents estudis d'avaluació del PNJC 2000-2010, i de publicacions sobre la joventut catalana) s'han realitzat un total de **9 entrevistes** en profunditat i **1 grup de discussió** amb càrrecs de responsabilitat de la Direcció General de Joventut, representants del món acadèmic especialitzats en polítiques juvenils, i tècnics/ques de joventut, regidors/es de joventut d'àmbit municipal (de poblacions de menys de 5.000 habitants, municipis de 5.000 a 100.000 habitants i ciutats de més de 100.000 habitants) i d'àmbit comarcal.

¹ Per Plans de Joventut (PJ) entenen els Plans Local de Joventut (PLJ) i els Plans Comarcals de Joventut (PCJ). Al llarg del document utilitzem les sigles "PJ" a no ser que convingui especificar que es tracta de Pla Local (PLJ) o Pla Comarcal (PCJ).

2.- PER QUÈ NEÒPOLIS?

Neòpolis

Neòpolis és una consultoria sociopolítica gironina d'àmbit català especialitzada en l'anàlisi de nous escenaris socials. Amb una àmplia experiència en l'aplicació de metodologies participatives i el desenvolupament de plans de dimensió social per a administracions públiques d'arreu de Catalunya.

L'equip de Neòpolis, dirigit per Daniel Tarragó (sociòleg) i Gerard Quiñones (polítolleg), l'integren professionals de les Ciències Socials que formen grups de treball multidisciplinaris segons les característiques de cada projecte: politòlegs, sociòlegs, economistes, pedagogs, comunicòlegs polítics, professionals del marketing, dissenyadors i especialistes en participació.

Neòpolis treballa al llarg de la geografia catalana, amb projectes a arreu de Catalunya: comarques gironines, terres de l'Ebre, comarques lleidatanes, comarques tarragonines, àrea metropolitana, Catalunya central, plana de Vic, etc, i disposa d'una extensa cartera de clients. Ajuntaments, consells comarcals, diputacions, la pròpia Generalitat de Catalunya, i entitats de gran abast territorial són els principals interessats en els serveis que Neòpolis ofereix.

Motivats pels coneixements i la informació que aporta diàriament el desenvolupament de la nostres tasques professionals, Neòpolis també destina recursos a elaborar estudis i recerques de producció pròpia (Neobaròmetres) amb la finalitat d'innovar en el terreny de les Ciències Socials, i contribuir al desenvolupament i la millora de les polítiques públiques del nostre país.

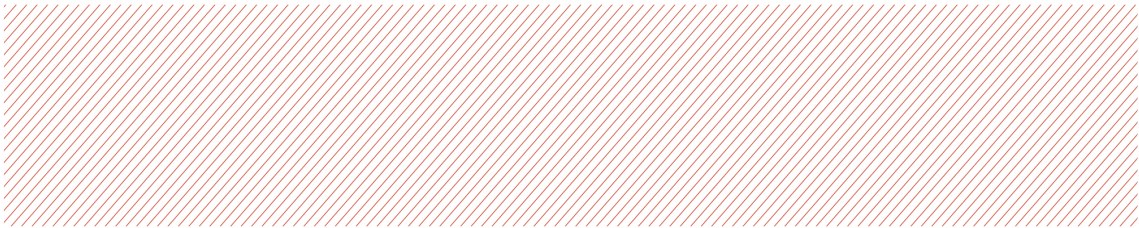
Aquest és el **V Neobaròmetre** que elaborem.

Per a més informació: www.neopolis.cat/actualitat/neobarometre/

Neòpolis i les polítiques de joventut

Aquests són els principals projectes que des de Neòpolis hem elaborat en matèria de joventut:

- **Secretaria de Joventut.** Generalitat de Catalunya: Procés de consulta a joves universitaris en el marc del nou Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2010 – 2020
- **Secretaria General de Joventut.** Generalitat de Catalunya: Les Violències que afecten als joves

-
- **Universitat Autònoma de Barcelona.** Equip d'investigació del QUIT: Diagnosi de la realitat juvenil de les comarques de ponent
 - **Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre:** Projecte “Jo també participo. Jo també decideixo”. (Procés participatiu amb joves de 12 a 16 anys de la Ribera d'Ebre)
 - **Consell Comarcal de l'Alt Empordà:** Realització del Pla Local de Joventut a 7 municipis de la comarca de l'Alt Empordà : Sant Pere Pescador, Pont de Molis, Portbou, Port de la Selva, Perelada, Vilamalla i Viladamat.
 - **Ajuntament de Salt:** Diagnosi de la realitat juvenil del municipi de Salt
 - **Ajuntament de Salt:** Elaboració participativa de les propostes del Pla Local de Joventut
 - **Ajuntament de Vilobí d'Onyar:** Elaboració del Pla Local de Joventut
 - **Ajuntament de Fornells de la Selva:** Elaboració del Pla Local de Joventut
 - **Ajuntament de Verges:** Elaboració del Pla Local de Joventut
 - **Ajuntament de Figueres:** Elaboració del Pla Local de Joventut
 - **Ajuntament de Castell - Platja d'Aro:** Diagnosi de la realitat juvenil i assessorament per la realització del Pla Local de joventut
 - **Ajuntament de Sant Fost de Campsentelles:** Elaboració del Pla Local de Joventut
 - **Consell Comarcal del Gironès:** Diagnosi de la realitat juvenil de la comarca del Gironès
 - **Ajuntament de Quart:** Diagnosi de la realitat juvenil del municipi de Quart.
 - **Ajuntament de Bescanó:** Diagnosi participativa de la realitat juvenil del poble

Per altra part també cal tenir en compte que, més enllà de disposar d'un equip pluridisciplinar que permet afrontar els projectes de forma integral i transversal, formen part del nostre equip tècnic diferents professionals de les polítiques de joventut.

Tot plegat ha permès disposar d'un **visió àmplia, i possiblement privilegiada, del sector.** En especial de les **necessitats i percepcions dels municipis.**

3.- L'IMPACTE DE LES POLÍTIQUES DE JOVENTUT.

El resultat de l'anàlisi de les dades disponibles i l'opinió dels agents implicats a la recerca.

S'ha passat de les polítiques de joventut centrades en el suport a l'associacionisme i l'oci juvenil de principis dels 80, a les polítiques integrals de joventut promogudes pel Pla Nacional de Joventut de Catalunya del 2000-2010 i amb aquestes els anomenats 10 eixos, agrupats en dos grans línies d'actuació, la d'*emancipació* i la de *participació*. La línia d'*emancipació* agrupa els eixos d'educació, treball, habitatge, salut, cultura i mobilitat. La línia de *participació* els eixos d'interlocució, el suport a l'associacionisme i el foment de la cultura de la participació. En desè lloc la interculturalitat, un eix transversal a les dues línies d'actuació.

L'aposta del PNJC representava un precedent històric en les polítiques de joventut de Catalunya i esdevenia un exemple per la resta de la comunitat europea. Quin n'ha estat el resultat? Quin n'ha estat l'impacte?

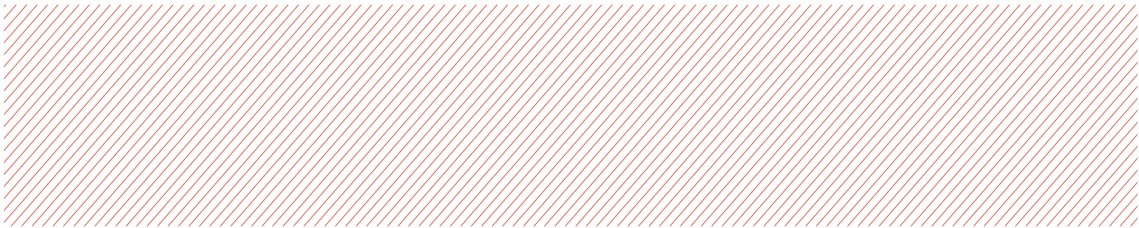
3.1.- L'evolució de les polítiques de joventut fins a dia d'avui

PUNTS FORTS

- ☺ Les polítiques de joventut al llarg de la seva evolució han aconseguit **revaloritzar-se i prendre força** sobretot gràcies al PNJC, als PJ i al bon treball de planificació que s'ha fet des de la DGJ, però sobretot des de les respectives regidories de joventut.
- ☺ S'ha millorat en la **definició** del sector, de les seves **competències**, de les **necessitats** del col·lectiu jove, alhora que s'ha assolit amb el temps una clara **expansió** al territori.
- ☺ Cal reconèixer que les polítiques integrals de joventut han estat **útils per afrontar**, amb major o menor encert, les necessitats del col·lectiu.

PUNTS FEBLES

- ☹ Les polítiques integrals de joventut **no han aconseguit resoldre** les necessitats estructurals dels joves.
- ☹ Es recull la sensació de **moment d'estancament** posant en evidència que la teoria i la pràctica pateixen certa desconexió.
- ☹ El creixement que han viscut les regidories de joventut no ha anat acompanyat d'una major **coordinació** amb altres regidories, com podrien ser salut, habitatge, promoció econòmica, etc.
- ☹ La tendència de determinats municipis a entendre les polítiques de joventut exclusivament des de la **perspectiva de l'oci**, més que del lleure o del lleure educatiu.

-
- ⊗ Els **municipis petits** han vist limitades les seves possibilitats a l'hora de desplegar polítiques integrals de joventut, en especial les vinculades a l'emancipació.
 - ⊗ Es generen **duplicitats** en els serveis que ofereixen les àrees de joventut i els que ofereixen altres departaments o organismes.
 - ⊗ Les polítiques de joventut **no arriben** tant com es voldria als joves dels municipis, els eixos del PNJC es demostren ambiciosos, però irrealistes, inassolibles, alhora que es percep la necessitat d'ajustar les polítiques a les necessitats d'un territori amb realitats socials, econòmiques i culturals molt diferents.
 - ⊗ Existeixen **dubtes sobre l'impacte** real de les polítiques de joventut que s'han desenvolupat des de la DGJ. Han anat més enllà de les creacions d'infraestructures i el pas de les hores a l'entorn d'un *ping-pong*? Fins a quin punt s'hi ha arribat? A quins joves? Quina és la capacitat d'incidència de les polítiques de joventut en el procés de transició dels joves vers la vida adulta?
 - ⊗ Es segueixen **reproduint les desigualtats**. Les regidories de joventut o de la mateixa DGJ reconeixen la incapacitat d'endegar polítiques atrevides en qüestions estructurals.

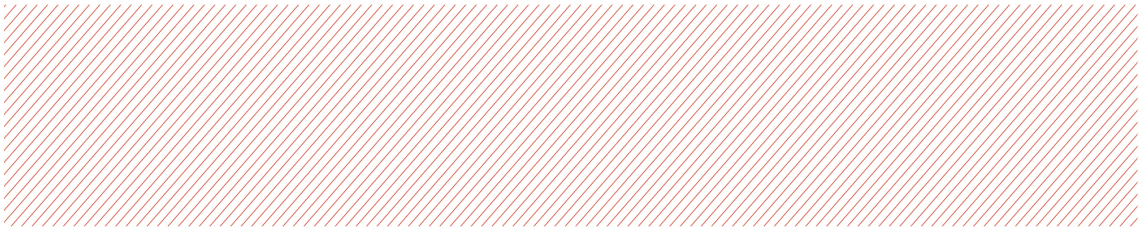
3.2.- Els Plans Locals de Joventut

Els Plans de Joventut esdevenen protagonistes del PNJC 2000-2010: eines de planificació i anàlisi de les polítiques municipals de joventut, però també condició ineludible per disposar del suport econòmic de la Generalitat de Catalunya. Esdevenen el lligam més estret que mai fins el moment havia existit entre Generalitat i municipis pel que a polítiques de joventut es refereix, però també esdevé condicionant, obligació, referència, eina, excusa, etc.

PUNTS FORTS

- ☺ Gràcies a les dades que presenta l'IVALUA² podem observar com es va passar del 57,4% de **municipis amb Pla Local de Joventut** del 1996, al 89,9% del 2009. O bé del 19,5% dels municipis amb **una persona treballant de manera estable en l'àmbit de joventut** l'any 1996, al 77,8% del 2009.
- ☺ S'observa també com el PNJC ha afavorit la creació d'espais específics de joventut en el marc de l'organigrama dels consistoris, i sobretot ha aportat **discurs, mètode, anàlisi i perspectiva estratègica**.
- ☺ En cap moment es posa en dubte la utilitat del PJ com a eina de treball, **imprescindible** per a qualsevol política pública.
- ☺ No és només una bona eina d'anàlisi i planificació municipal, sinó també **guia** pels municipis que s'inicien, i garantia de treball ordenat: diagnòstic, propostes, programes, indicadors, etc.

² Secretaria de Joventut (2010) *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut*. Barcelona. p.43.

-
- ☺ S'atribueix als PJ l'**expansió, la institucionalització i la dignificació** de les polítiques de joventut arreu del territori català amb un èxit indiscutible, directament lligat l'aparició, expansió i consolidació de la figura del professional en polítiques de joventut.

PUNTS FEBLES

- ☹ Passats 4 o 5 anys de l'inici del PNJC aquest va deixar de ser el marc indiscutible de referència. Ja al 2003 es detectaven **certes desviacions dels objectius**: esdevé formalisme d'accés a les subvencions, absència de seguiment rigorós i avaluació de l'impacte, rigidesa i manca de flexibilitat de les pautes de planificació, i manca d'utilitat per a determinat tipus de municipis, concretament els més petits.
- ☹ Al respecte de la **implementació** també es detecten **biaixos**: manca d'influència en les polítiques nuclears municipals, manca de directrius de la DGJ vers el treball amb adolescents i sobre el lleure educatiu, quan en realitat és un dels aspectes més treballats per part de les regidories.
- ☹ Manca de **compensació** entre els esforços adreçats a la planificació de les polítiques de joventut i el suport econòmic atorgat des de la DGJ. Aquests darrers anys s'hi ha sumat els dubtes a l'entorn de les valoracions del PJ, el repartiment dels recursos econòmics i la utilitat del pla.
- ☹ Manca de **formació específica** per a tècnics/ques i regidors/es.

3.3.- Associacionisme i participació

El PNJC comptava també amb una sèrie d'actuacions dirigides concretament al foment de l'associacionisme i la participació, l'anomenat *Projecte Jove*.

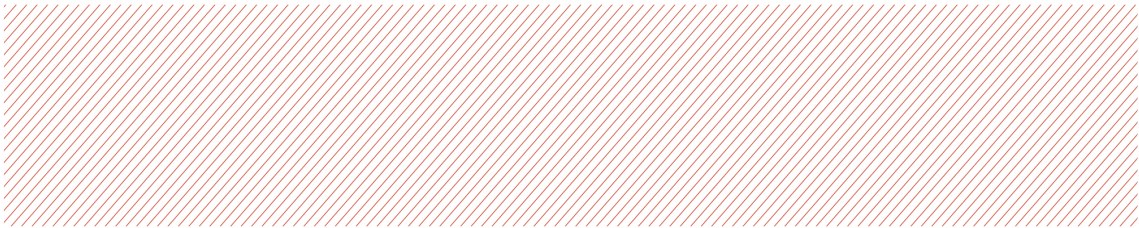
PUNTS FORTS

- ☺ Fent ús de les dades que ofereix IVALUA³ en el seu informe final d'avaluació del Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2000-2010 observem com els recursos econòmics destinats a la **subvenció d'entitats juvenils** ha incrementat un 5% en el període 2000-2009, en el qual les subvencions han sumat un total de 51,3 milions d'euros.
- ☺ El nou projecte de la DGJ de foment de la participació juvenil va comptar amb la dinamització de 41 **processos participatius** al llarg del període 2004 i 2007.

PUNTS FEBLES

- ☹ **12 entitats** acumulen gairebé la meitat del total de les subvencions (24,8 milions d'€, un 48,4% del total), i finalment el 91,6% de les entitats subvencionades es reparteixen el 16,4% dels recursos.

³ IVALUA (2010). *Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2000-2010: Informe final d'avaluació. Resum executiu*. Dins Secretaria de Joventut, *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut*. BCN: Secretaria de Joventut.

-
- ⊖ Malgrat tot no hi ha evidències clares que l'**associacionisme** juvenil s'hagi reforçat durant el període de vigència del PNJC.

3.4.- El paper del Govern

Les conclusions que l'IVALUA extreu en la seva avaluació del PNJC 2000-2010 al respecte del paper del govern de la Generalitat, i per tant del desplegament de les polítiques de joventut en aquest període, són força contundents.

PUNTS FORTS

- ⊕ El paper de la Secretaria de Joventut com a **impulsora** d'actuacions compartides amb altres Departaments ha anat en augment al llarg dels anys de vigència del PNJC.

PUNTS FEBLES

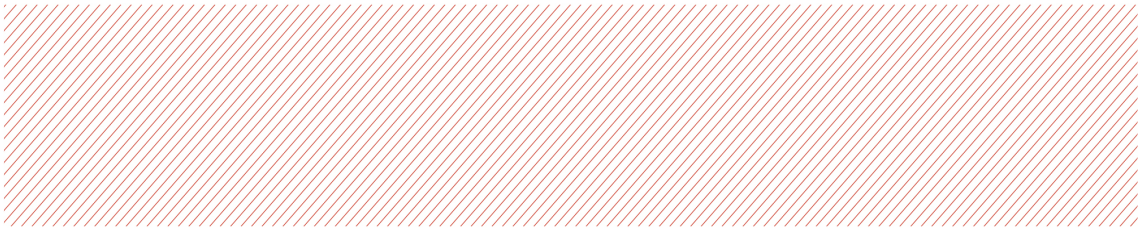
- ⊖ Manca d'informes **d'anàlisi, seguiment i avaluació** de les polítiques de joventut endegades des del Govern de la Generalitat.
- ⊖ No hi ha cap evidència que els Departaments de la Generalitat participin **activament** i de manera sistemàtica en la funció d'anàlisi.
- ⊖ No hi ha cap evidència de **connexió** entre les anàlisis sobre els problemes que afecten els joves o sobre les actuacions departamentals, amb la prioritització de les polítiques del projecte Govern.
- ⊖ Els mecanismes de **coordinació** són testimonials, i en tot cas merament informatius.

I els joves?

L'anàlisi de les dades disponibles als respecte de les particularitats dels joves de Catalunya apunta alguns reptes importants a afrontar:

- ✓ El cas català s'identifica amb l'anomenat **model mediterrani**⁴ d'ocupació, caracteritzat per elevades taxes d'atur i temporalitat, nivells baixos de qualificació, dèficits de cobertura de les prestacions d'ocupació i nivells baixos de sindicació. En definitiva, una economia alimentada per joves que **abandonen prematurament els estudis** atrets pel sou i la feina fàcil.

⁴ Serracant, Pau; Soler, Roger (2009) *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya*. BCN: Secretaria de Joventut.

-
- ✓ El retorn al **sistema educatiu** esdevé difícil per a tots aquells i aquelles que han abandonat els estudis de forma prematura.
 - ✓ El mateix sistema econòmic ha propiciat, doncs, la **polarització** del col·lectiu jove segons joves amb estudis superiors i joves sense estudis o amb els estudis obligatoris, col·lectius amb capacitats dispars a l'hora de respondre a les dificultats del propi sistema.
 - ✓ Alhora cal tenir en compte l'elevat percentatge de **població jove d'origen estranger**, que representa a dia d'avui una quarta part de la joventut catalana i que es suma sens dubte al col·lectiu de joves més castigats per les condicions socioeconòmiques.
 - ✓ La **taxa d'emancipació** torna a caure, i és la xarxa familiar la que dona suport al jove davant la impossibilitat d'emancipar-se de forma autònoma.
 - ✓ **Les trajectòries de transició** vers la vida adulta es mostren molt heterogènies, i en destaca l'origen social, com a condicionant de les oportunitats de que disposen els joves. En aquest sentit es fa palès el fracàs de les polítiques socials a l'hora d'afavorir la igualtat d'oportunitats en la transició a la vida adulta.
 - ✓ **La família d'origen** és qui encara ha de facilitar la transició a la vida adulta de les persones joves, la qual cosa comporta que es reproduïxin les desigualtats socials.

4.- PROPOSTES. QUÈ HI HA EN POLÍTIQUES DE JOVENTUT DESPRÉS DELS PJ?

Després d'analitzar i interpretar la informació presentada esdevenen protagonistes dues preguntes que podríem considerar eixos vertebradors de moltes de les reflexions recollides, **Cap on?** i **Com?**.

Ha format part de la recerca entendre que el nivell –baix– de desplegament de les polítiques de joventut recollides en el PNJC 2000-2010 no permet un canvi radical d'etapa, i que el futur passa per la **reformulació de l'estratègia de desplegament de les polítiques de joventut** que es desenvolupen des de la DGJ, **la priorització i correcta planificació dels objectius establerts, i l'establiment de noves formes de relació i treball** amb tots i cadascun dels organismes implicats.

4.1.- CAP ON?

A) Cap a **consolidar** els avenços que tants esforços ha costat assolir, i treballar perquè les polítiques de joventut ocupin un espai de **centralitat** sense el qual no deixaran mai de ser polítiques de segona fila.

B) Cap a **potenciar aquelles polítiques de caire més afirmatiu** adreçades a desplegar el màxim potencial creatiu i intel·lectual dels i de les joves de Catalunya.

- Necessitat de revisar l'activitat de molts ajuntaments que han basat la seva oferta en activitats quasi exclusivament d'oci i custòdia i han deixat de banda les activitats de promoció dels i les joves.
- S'han treballat i estudiat poc aquelles polítiques afirmatives a mig camí de l'oci i l'emanipació, com bé podrien ser aquelles polítiques i actuacions més vinculades a la promoció, el suport i el patrocini de les habilitats i potencialitats dels i les joves.

C) Cap a una revisió profunda i crítica del **paper** a desenvolupar per part **de la DGJ** en relació a les polítiques d'emancipació.

- El col·lectiu jove s'ha sentit desemparat tant per part dels governs municipals com per part del govern català i central incapaços d'endegar polítiques atrevides i realment estructurals.

D) Cap a focalitzar el treball no només en el jove, sinó en el seu **context**. Reconeixent i facilitant la **implicació** dels joves en la societat, l'**empoderament** personal i destacant els **valors** que caracteritzen i que volem que caracteritzin els joves catalans.

E) Cap a afrontar el futur immediat amb la vista posada a l'**ocupació, la formació i la informació**, sense oblidar treballar per a la racionalització i coordinació dels serveis.

- Manquen facilitats reals per aquelles persones que disposen de la idea i de la iniciativa necessària per a endegar nous projectes laborals, sobretot per aquells/es que escapen del concepte tradicional d'empresa, de projecte i d'emprenedor.
- **Formació** dirigida a permetre als joves reinventar-se per tal d'aprofitar al màxim les oportunitats que els hi presenta el futur i, alhora, a facilitar experiències formatives i també laborals de Catalunya a l'estranger.

4.2.- COM?

La informació recollida posa en evidència que els Plans de Joventut han pres, potser inesperadament, un cert aire de **símbol o icona** de les polítiques de joventut. La unanimitat al respecte del futur dels plans és clara i contundent, molt més de l'esperat: no poden desaparèixer. El seu paper pel que fa a l'expansió i la dignificació les polítiques de joventut és clau: han aportat mètode, discurs, dades, legitimitat, mètode... fins i tot raó de ser.

Però, com és evident, també són moltes o diverses les millores necessàries que determinen el **com?**.

A) Creant els mecanismes necessaris per analitzar adequadament l'**impacte** de les polítiques de joventut a tots nivells, amb l'objectiu de fer-ne una **avaluació i revisió** en profunditat.

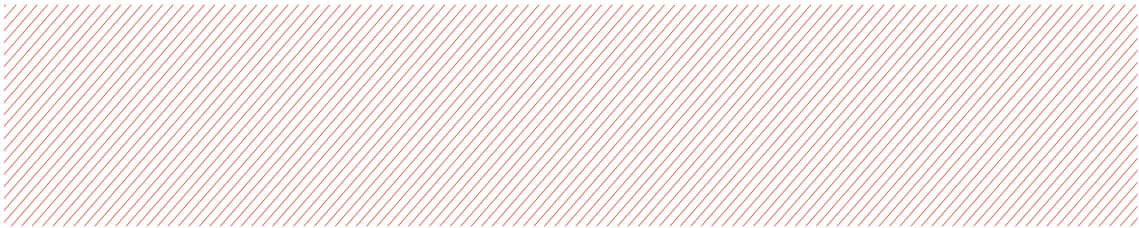
B) Afavorint un canvi profund en el **model de treball** que porti a l'extrem la transversalitat, la interdepartamentalitat, la coordinació, i sobretot, que permeti la cessió de **confiança** per part de la DGJ a ajuntaments i consells comarcals.

- Cal treballar per **evitar les duplicitats** que tant sovint s'han donat en els serveis adreçats al col·lectiu jove, posant en competència petits serveis promoguts per la DGJ amb serveis extremadament potents a mans de Departaments vertebrals de les polítiques de la Generalitat com ara habitatge, salut, treball, etc.
- El procés d'elaboració dels Plans Locals de Joventut, el procés d'atorgació dels recursos econòmics, la justificació, la manca de seguiment, i les directrius, projectes, programes i recomanacions de la DGJ, acaben limitant en excés les polítiques que desenvolupen.

C) Potenciant el **seguiment** acurat per part de la DGJ dels Plans Locals i Comarcals de Joventut. Un seguiment que ha d'esdevenir acompanyament, suport i suma d'esforços.

- Manca de contacte dels tècnics i tècniques comarcals i locals amb la pròpia DGJ, a excepció del moment d'entrega i justificació dels Plans. L'acompanyament, l'avaluació, el suport, la coordinació, etc, en són l'excepció.

D) Considerant les **particularitats territorials**, en especial dels petits municipis, que han de permetre ajustar les directrius de la DGJ a les seves particularitats i necessitats.

E) Potenciant la **formació específica** per a professionals i polítics/ques de joventut, la qual ha de permetre que el canvi de model que proposem en les polítiques de joventut sigui possible.

5.- TANCAMENT

Es posa en evidència que **els Plans de Joventut no necessiten relleu, el seu paper en l'evolució i la dignificació de les polítiques de joventut és indiscutible**, i ho és encara ara a dia d'avui. Ha esdevingut el mínim comú denominador de les polítiques de joventut, i la base obligada del treball a municipis i comarques, **validada just en el moment en que cal començar a treballar amb els nous Plans de Joventut 2012-2015**. De fet, la renovació de la convocatòria de Plans de Joventut demostra l'aposta renovada de DGJ per aquesta reconeguda eina metodològica.

Per altra part, i pel que fa al conjunt de les polítiques, es posa en evidència que la majoria de les propostes fan referència a accions existents, però que no es desenvolupen tant bé com es desitjaria. Emergeix doncs una darrera necessitat de present i futur, la necessitat imperiosa de prioritzar, concretar, i no caure en el parany en que aparentment han caigut les polítiques integrals de joventut liderades des de la DGJ, a saber, la missió impossible d'arribar a tots els àmbits possibles de la vida d'un/a jove.